

REKTOR

2022-02-24

Dnr C 2017/317

Till Utbildningsminister Anna Ekström

Under perioden 2017–2021 har fyra universitet: Göteborgs, Karlstads, Umeå och Uppsala universitet, haft regeringsuppdraget att genomföra en försöksverksamhet med samverkan kring praktisknära forskning (ULF). Även om det formellt är de fyra universiteten som är huvudansvariga för försöksverksamheten och det arbete som skett i de fyra noderna, så har arbetet skett i nära samverkan mellan alla 25 deltagande lärosäten och ca 150 skolhuvudmän.

Universiteten har haft stort handlingsutrymme att besluta om lämplig organisation för försöksverksamheten och dess genomförande, vilket gör att flera modeller i olika miljöer har prövats.

Det samlade resultatet av försöksverksamheten redovisas i slutrapporten: *Slutredovisning av försöksverksamhet med samverkan kring praktisknära forskning (ULF) 2017–2021* och kompletteras av den externa utvärderingen genomförd av en forskargrupp vid Universitetet i Sørøst-Norge under ledning av professorerna Petter Aasen och Tine S. Prøitz.

Underlaget till den gemensamma slutredovisningen bygger på flera olika rapporter från arbetet runt om i landet. Flertalet av dessa underlag finns tillgängliga på den gemensamma webbsidan <https://www.ulfavtal.se>

De fyra ansvariga universiteten lämnar in varsin rapport, som ger en mer fördjupad bild av arbetet i respektive nod. Framför allt lyfts de punkter som framställdes i Avsiktsförklaringen 2017: särskilda anställningar och uppdrag; aktiviteter för att bedriva och stärka praktisknära forskning utifrån förskolan/skolans behov; skapandet av långsiktiga strukturer för att möjliggöra för lärare; lärarstudenter och forskare att kunna samverka i praktisknära forskning och verksamhetsutveckling.

Detta är Karlstadsnodens slutredovisning.

Johan Sterte

Rektor

Karlstads universitet

Johan Samuelsson

Projektledare

Karlstadsnoden

Jesper Haglund

Forskningskoordinator

Karlstadsnoden

Uppdrag om försöks- verksamhet med praktiknära forskning 2017–2021

Karlstadsnodens slutredovisning

Slutrapportens upplägg

I rapporten kommer slutsatser och resonemang om ULF-verksamheten inom Karlstadsnoden att göras. De medverkande lärosätenas slutrapporter har utgjort underlag för rapporten. Dessa finns publicerade på hemsidan ULF-avtal (<https://www.ulfavtal.se/>). Där finns också redogörelser för de projekt som fått medel. Inledningsvis beskrivs i denna rapport nodens organisation. Sedan följer en kort redogörelse för respektive medverkande lärosätes arbete. Vi har i vår slutrapport framförallt valt att lyfta frågor kring några aspekter som vi ser som centrala för hela ULF-projektet: strukturer för samverkan och modeller för att organisera praktisk forskning, erfarenheter kring att teckna avtal och strategier för att sprida forskning. Avslutningsvis kommer också resonemang föras om arbetet kring själva nodsamverkan.

Karlstadsnodens organisation

Tillsammans med Karlstads universitet (Kau) bildar lärosätena Högskolan Halmstad (HH), Högskolan Väst (HV) och Linköpings universitet (LiU) den så kallade Karlstadsnoden. Lärosätena uppfyller regeringsuppdragets intentioner om att uppnå geografisk spridning och samla lärosäten med skilda utbildningsutbud och erfarenheter av regional samverkan.

Uppdraget från regeringen om genomförande av försöksverksamheten ligger på Karlstads universitet, som svarar för projektets genomförande mot uppdragsgivaren i samverkan med övriga ansvariga lärosäten. I det följande beskrivs ledningsstruktur och styrningsformer för verksamheten.

Arbetet i Karlstadsnoden regleras av en gemensam projektplan och en överenskommelse mellan de deltagande lärosätena. De samverkande lärosätena förbinder sig att ta aktiv del i försöksverksamheten och arbeta mot de gemensamma målen och i enlighet med de gemensamma överordnade principerna som finns inom ULF-projekt. Med aktivt deltagande avses dels att lärosätet knyter till sig samverkansparter i form av skolhuvudmän, dels att lärosätet självt bidrar med substantiell medfinansiering.

Det övergripande ansvaret för försöksverksamheten åligger på delegation från rektor lärarutbildningsnämnden (LUN) vid Karlstads universitet. LUN fattar övergripande beslut om verksamhetens inriktning liksom beslut i frågor som rör fleråriga forskningssatsningar och ekonomiska beslut över 250 000 kr.

Besluten som LUN fattar bereds i samtliga fall av ett ULF-råd, som sammansätts av två personer per deltagande lärosäte, dekan eller motsvarande och projektkoordinator, samt en representant för skolhuvudmännen. ULF-rådet är också det centrala samverkansorgan som ansvarar för spridning av information och projekt. ULF-rådet sammanträder minst två gånger per termin.

Varje medverkande lärosäte ansvarar för sin egen organisation för verksamheten på det egna lärosätet och samverkan med skolhuvudmän inom det egna ansvarsområdet. Utformningen av organisationen skiljer sig mellan lärosätena, men det leds av dekan (eller motsvarande) som rapporterar till ULF-rådet.

Kort nodhistorik

Perioden 2017–2018 kan ses som en uppstartsfas för nodens ULF-verksamhet. Arbetet leddes av projektledaren, och initiativ togs att knyta en styrgrupp, som skulle ansvara för långsiktig planering och utveckling av försöksverksamheten med avseende på aktiviteter, tjänster, infrastrukturer och samverkansformer. De statliga anslaget tillföll verksamma med koppling till Karlstads universitet.

Med i huvudsak start under slutet av 2018 kom arbetet med ULF inom noden att gå in i ett nytt skede. Ett nod-råd inrättades, en gemensam projektplan togs fram i samverkan mellan lärosätena och en överenskommelse mellan lärosätena tecknades. I projektplan och överenskommelse lades grunden för nodens arbete. Här reglerades formerna för samverkan, karaktären på de projekt som skulle finansieras och principer för fördelning av medel. Den principen som stadfästes var en jämn fördelning mellan de medverkande lärosätena under kvarvarande projektperiod fram till och med 2021.

Via återkommande nodmöten har beslut tagits om fördelning av medel inom noden. I huvudsak har respektive lärosäte med utgångspunkt i de principer som fanns i den gemensamma projektplanen bedrivit sin verksamhet. När det gäller ULF-medlen har inga nodövergripande projekt initierats. Dock har ett större gemensamt projekt bedrivits av tre av lärosätena (HH, HV och Kau), rörande skapandet av en gemensam forskarskola för lärarutbildare. 2019 beviljades lärosätena medel till forskarskolan KÄKK från Vetenskapsrådet. Forskarskolan har en praktiktäna inriktning och knyter an till ULF-verksamheten.

Under 2021 lades principerna fast för det kommande arbetet under perioden 2022–2024. Bland annat togs beslut om en ny fördelningsprincip där lärosätets storlek och befolkningsunderlag ska beaktas när medel fördelas.

Lärosätenas övergripande arbete

Här beskrivs kort respektive lärosätes arbete. En utförlig beskrivning återfinns i respektive lärosätes slutrapport.

Linköpings universitet

Linköpings universitet (LiU) har i huvudsak jobbat efter två olika modeller för att initiera och bedriva projekt, modell 1 och 2. Syftet med modell 1 är att de problem och utmaningar som finns i skolpraktiken blir grunden för praktiktäna forskning där forskare och lärare ingår i en gemensam forskningsgrupp. Utgångspunkten är de gemensamma behov som finns i regionen på en övergripande nivå. Det gör att frågor kan adresseras som hela regionen upplever som relevanta och prioriterade. Grundstrukturen har under försöksperioden sett likadan ut, men modellen har byggts ut och förfinats under processen. Utvärdering och utveckling av modell 1 fortgår fortfarande, vilket gör att vissa förändringar även kan komma att ske under nästa försöksperiod. Modell 1 bygger på att det sker diskussioner och beslut om forskningsområden i Skolchefsnätverket. Processen består av en förberedande fas och en två-årig forskningsfas.

Syftet med modell 2 är att, utifrån de behov som finns på enskilda skolor, genomföra praktiktäna forskning och skolutveckling i nära samarbete med lärare på skolor. Dessa projekt genomförs under företrädesvis ett år och bedrivs med metoder som är lämpliga att genomföra tillsammans med verksamma lärare, till exempel aktionsforskning. Forskaren får 10% av sin arbetstid för att leda projektet under ett års tid. Rektorn säkerställer att de deltagande lärarna har tid att medverka i projektet. Den initiala avsikten med modell 2 var att rikta den mot övningsskolorna för F-3 och 4-6, eftersom LiU ville ge dem möjlighet till ökad forskningsanknytning. Övningsskolorna har fortsatt vara prioriterade, men LiU har även öppnat upp för andra skolor. Via olika kanaler såsom mejl och hemsidor har skolor uppmuntrats att anmäla intresse för att initiera forskningsprojekt.

Högskolan Väst

Även Högskolan Väst (HV) har valt att arbeta med två olika modeller när det gäller praktikinära ULF-projekt. Den ena modellen baseras på aktionsforskningsinspirerade forskningscirkel (modell 1) och den andra modellen på ämnesdidaktiska utvecklingsprojekt (modell 2). Båda modellerna utgår från att forskningen bedrivs i nära samarbete mellan forskare, lokal skola eller förskola och/eller lärarutbildning. Med sin praktiska och problemlösande inriktning erbjuder modellerna dels en ökad kunskap och förståelse av den egna pedagogiska och didaktiska praktiken och dess förutsättningar, dels en förbättring av en konkret pedagogisk och didaktisk praktik under en längre tidsperiod.

Syftet med HVs praktikinära forskningmodeller är tredelat: dels genom aktionsforskningsinspirerade forskningscirkel och ämnesdidaktiska utvecklingsprojekt bedriva praktikinära forskning och lokal skolutveckling inom skola, förskola och lärarutbildning, att utveckla och etablera olika skolutvecklingsmodeller och ansatser för att skapa möjlighet för lokal skolutveckling genom samverkan mellan huvudman och lärarutbildningen vid HV samt utveckla en utbildningsvetenskaplig och ämnesdidaktisk forskningsmiljö med koppling till lärarutbildningen.

Högskolan i Halmstad

Under de år som ULF-projektet varit aktivt vid HH har fokus legat på utveckling inom tre huvudsakliga områden. Ett område har innefattat initiering av samverkansprojekt där forskning, utveckling och lärande ska rymmas. Det betyder att forskare och verksamma i skola eller förskola tillsammans ska kunna genomföra projekt som berör intresseområden som behovsfångats i verksamhet. Resultat från sådana projekt ska generera resultat som är gynnsamma för samtliga parter, till exempel forskningspublikationer, underlag för forskningsansökningar, och samproduktioner som är användbara i exempelvis skolors systematiska kvalitetsarbete.

Det andra området har innefattat behovsfångst tillsammans med skolverksamheter på en huvudmannanivå. Avsikten har primärt varit att upprätta en gemensam bild, mellan HH och huvudmän, av vilka möjligheter till samverkan som finns i Halland. I detta inkluderas även att närliggande intressenter, exempelvis kommer den redan befintliga samverkansarenan regionalt utvecklingscentrum (RUC) bilda en delmängd i denna utveckling.

Det tredje området har inneburit att den samverkansdrivna, praktikinära och praktikutvecklande forskning som bedrivs i så hög grad som möjligt utvecklas i linje med den forskningsstrategi som finns på LHS internt, och även har möjlighet att influera denna strategi. Forskningen i sig, de erfarenheter och resultat som erhålls, och den kompetens de forskande lärarna erhåller ska också ha möjlighet att bidra till utveckling av lärarutbildningen och sådana aktiviteter som kan relateras till samverkan mellan lärarutbildning och skolverksamheter.

Karlstads universitet

En inriktning som har använts vid Kau är att jobba med forskarinitierade projekt, utifrån en ansökningsmodell. Kau hade en öppen utlysning av medel. För att få medel fanns en rad olika krav där samverkan med skolor var centralt, vilket också inkluderade medfinansiering från skolor/huvudmän via arbetstid eller finansiellt stöd. Ett antal prioriterade områden hade identifierats via en regional behovsinventering.

Ytterligare en form för samverkan har varit kombinationstjänster, där forskarutbildade lärare vid huvudmän har fått ULF-medel för praktikinära forskning, typiskt inom ramen för forskningscirkel tillsammans med kollegor. Avsikten med dessa har varit att de ska bli en brygga mellan praktik och akademi. Modellen med kombinationstjänster bidrar med en systematisk struktur för att

identifiera kompetens och resurser utifrån uttryckta behov, i detta fall rörande praktikutvecklande forskning. Den praktikutvecklande forskningen leds typiskt av lektorer i förskola/skola och tar sin utgångspunkt i kommunens egen behovskartläggning av förbättringsområden. Kandidater för kombinationsanställningar har identifierats bland deltagarna i det lektornätverk som initierats av RUC på uppdrag från regionens skolchefer. Kombinationstjänster ger en möjlighet till en kontinuitet och övergripande ansvar som inte är bundet till ett enskilt forskningsprojekt. Medverkan i forskningen inom ramen för ULF-projektet vid Karlstads universitet sker inom ramen för lektorernas tjänst hos kommunen.

Samverkansstrukturer

Ovan har vi huvudsakligen översiktligt beskrivit arbetet i noden och redogjort kort för respektive lärosätes modeller inom ramen för ULF-projektet. Här följer nu en analys och diskussion kring några centrala aspekter avseende ULF-arbetet. Som nämndes inledningsvis har utgångspunkten tagits i lärosätenas slutrapporter.

I huvudsak har medverkande lärosäten länkat sin verksamhet till befintliga strukturer och samverkansformer inom respektive region. LiU har exempelvis samverkat med regionens skolchefsnätverk och ett skolsamverkansråd. På denna nivå har beslut tagits om ULF-verksamhet. Kau har också återkommande haft kontakt med snarlika nätverk i Värmland, men har också haft en organiserat samarbete med RUC då dess föreståndare också är med i den projektgrupp som driver arbetet vid Kau. Även vid HH och HV har samverkan med motsvarande organisationer och strukturer initierats. Att använda befintliga strukturer har många fördelar, vilket lyfts av nodens lärosäten. Exempelvis erbjuder befintliga nätverk strukturer för kommunikation och spridning av erfarenheter. Det ger också möjligheter till god förankring i regionen.

Samtidigt finns det utmaningar. Exempelvis är frågan om vilka som ingår i dessa organ ett centralt utvecklingsområde. LiU lyfter frågan om hur olika huvudmän ska vara representerade. Det är också en fråga om vilka röster som blir hörda i befintliga nätverk, mindre huvudmän kan lätt komma i andra hand. Det finns också en risk att samverkan via befintliga strukturer leder till stigberoende som låser fast verksamheten i organisationer som i huvudsak haft andra uppdrag. En aspekt som är viktig att beakta gällande strukturer är huvudmännens kapacitet. HV och HH påtalar exempelvis att det också måste finnas en utvecklad mottagarkapacitet gällande praktisknära forskning på huvudmannanivån. LiU lyfte också frågan om de mindre huvudmännens mottagarkapacitet gällande forskning. Med tanke på att det finns utmaningar avseende likvärdigheten ser vi att det är betydelsefullt att frågan om mottagarkapacitet beaktas när principer för ULF-avtal slås fast i framtida politiska beslut.

Strukturer handlar också om hur lärosätena internt hanterar praktisknära forskning. Vid de medverkande lärosätena har förankring i lärarutbildningen varit tydlig då ledningspersoner vid respektive lärosäte varit involverade i ULF, vilket ger förutsättningar för en god förankring. Men samtidigt finns vid de flesta lärosätena både flera forskningsmiljöer med intresse för praktisknära forskning och enskilda forskare med relevant kompetens. Lärosätena har använt flera strategier för att knyta samman skolor och forskare. Ett sätt är den mäklande funktionen, som innebär att ansvariga för ULF blir en brygga mellan forskare och skola. Vid Kau och LiU har i vissa projekt ULF's projektgrupp fungerat som mäklare mellan skola och forskare. Men lärosätena har också haft riktade utlysningar där forskare har kunnat söka medel för ULF-projekt. Exempelvis har HV och HH haft detta förfarande, men även de andra medverkande lärosätena har haft utlysningar.

Fördelen med utlysning är att den kan upplevas som rättvis, alla får chansen att söka. Samtidigt innebär utlysningensmodellen att skolornas behov riskerar att hamna i skymundan, då det främst är

vetenskaplig kvalitet som värderas. Dock kan detta hanteras genom att exempelvis skriva fram att projektens relevans också ska värderas. Det kan också hanteras genom att, som flera lärosäten gjort, låta representanter för skolan ingå i bedömargrupperna.

Erfarenheter av att teckna avtal mellan lärosäte och huvudmän, samt samverkan med regionala/lokala parter

En central del av ULF-projektet handlar om att via avtal underlätta samverkan kring praktisk forskning. Det är också en aspekt av ULF-projekt som många av deltagarna lyft fram som ett område där mer kunskap behövs.

LiU påtalar att avtal inom ULF tecknas på olika nivåer och av olika skäl. På en övergripande nivå har LiU avtal med involverade huvudmän som rör ULF-arbetets övergripande intentioner, strukturer och processer. Utöver det har LiU avtal för varje specifikt projekt. Inom ramen för ULF har man sedan december 2019 ett avtal med kommunerna i skolchefsnätverket om att ULF ingår som ett av flera samverkansområden för utveckling av både skola och lärarutbildning. ULF-projekten som genomförs vid Linköpings universitet i samarbete med regionen vilar på avtal inom Skolsamverkan Öst.

Kau har också en snarlik avtalsmodell i meningen att det har tecknats avtal på olika nivåer. Avtal har fattats mellan Kau och huvudmän i regionen för enskilda forskningsprojekt och kombinationsanställningar. Strukturen för kombinationsanställningarna har anpassats från Värmlandsmodellen, en struktur för involvering av lärare från huvudmännen i lärarutbildningen vid Kau, och består av två nivåer, avtal och överenskommelser. På en övergripande nivå har avtal tecknats mellan Kau och huvudmän som beskriver det övergripande syftet med kombinationsanställningarna. För varje enskild kombinationsanställning har därutöver en överenskommelse tecknats som detaljerar parternas åtaganden, uppdragets karaktär, när i tiden uppdraget gäller, samt finansiering av medel från ULF och medfinansiering från parterna. Den existerande strukturen från Värmlandsmodellen har varit en viktig förutsättning för att skapa avtal och överenskommelser, så att anställda vid huvudmän kan få ULF-medel och delta i forskningsprojekt inom ramen för kombinationsanställningar.

Även inom HVs verksamhet har olika nivåer funnits avseende avtal. ULF-avtal/överenskommelse har utvecklats utifrån det avtal som Kau upprättade med sina huvudmän. Erfarenheterna av att teckna ULF-avtal och överenskommelser med huvudman kan på många sätt kopplas till den kontaktväg som har funnits med huvudman. I arbetet med forskarcirklar fungerade det väl med att skriva avtal hos två av huvudmännen där kontakten skedde genom respektive utvecklingschef. Hos den tredje huvudmannen fungerade kontakten bra initialt, men försvårades genom att det blev ett personalbyte på denna tjänst och ingen överlämning genomfördes. Man har också arbetat med att upprätta avtal mellan forskare och enskilda skolor. Som synes har existerande avtal och samverkanspartners haft en viktig roll som ram för samverkan och avtal, så även hos HH. Här utgör nu existerande samverkansstrukturer grunden för utveckling av nya avtal.

Avtalen är en central del av ULF-projektet och det finns rad utmaningar kring avtalstecknandet. Flera frågor är ofta av rätt konkret och verksamhetsnära art. En fråga som lyfts rent konkret är hur avtal som bryts eller inte fullt ut efterlevs ska hanteras. I ett fall behövde skolan omprioritera sina resurser, men en forskare var redan knuten till projektet. I praktiken var det svårt att tvinga skolan fullfölja kontraktet. Det finns även exempel på att medverkande lärare har omplacerats vilket lett till utmaningar för projektet, dessa exempel lyftes av LiU. Men även HV har påtalat svårigheter med att personal byts ut under projektiden. Även en så konkret sak som om lärarens

forskningstid har försvunnit om det varit en studiedag kan behöva regleras, påtalar ett av lärosätena.

Utmaningar om avtal kan också handla om konkreta saker på lärosätet, exempelvis uppstod en fråga på Kau kring kombinationsanställningarnas förankring i de olika forskningsmiljöerna. Genomförandet av forskningscirkel inom ramen för kombinationsanställningarna har tenderat att ha ett internt fokus inom skola och förvaltning, där samverkan med Kau inte har blivit tillräckligt utvecklad. Även om den personen man haft kontakt med i samband med avtalstecknandet byts ut kan det leda till problem, både av praktisk och av principiell karaktär.

Rörande avtal för forskningsprojekten har det under perioden funnits en viss oklarhet generellt vad som avses med avtal och vilken nivå den ska skrivas på hos vissa lärosäten, som exempelvis Kau. En central fråga är om det är på huvudmannanivå eller på skolnivå avtal tecknas. Det finns också en regional nivå att beakta, vilket nodens lärosäten påtalar.

Frågan om avtal är något som flera projekt upplevt som problematiska, med en tungrodd process. Ett av projekten uttrycker exempelvis en önskan om att bättre rutiner för framtagande av en genomtänkt mall för överenskommelser. En aspekt som också lyftes av HV var avtalens principiella funktion. Det saknas ofta en generell förståelse för vad ett avtal ska ha för funktion, där vissa forskare exempelvis påtalar att praktisk forskning där lärosäten och skola samverkar kan bedrivas utan avtal.

Översiktlig beskrivning av modeller och insatser

Lärosätena kan sägas ha använt några mer övergripande modeller för att pröva ut hur en fungerande ULF-verksamhet skulle kunna organiseras. Som redan nämnts finns utförliga beskrivningar av detta arbete redovisat i respektive lärosätes delrapporter, men de ska här kort tematiseras och diskuteras mer som principiella sätt att samverka kring praktisk forskning. Framförallt rör beskrivningen efter vilka principer praktisk forskning kan initieras. Notera att de modellerna kan innehålla flera olika aspekter, här visas på några närmast idealtypiska sätt.

Behovsmodellen

HV, HH, LiU och Kau har i sina mer övergripande modeller haft intentionen att mötas ”i ögonhöjd” genom att tidigt och i hög grad involvera skolor och huvudmän i processen med att identifiera viktiga områden att beforska. En gemensam nämnare här har varit att tydligt ta avstamp i områden som skolor och huvudmän valt att lyfta fram som prioriterade områden att studera och beforska. Detta kan organiseras på olika sätt.

Våren 2019 erbjöd till exempel HV 13 huvudmän att delta i två informations- och upptaktsmöten där forskningscirkeln som modell presenterades och diskuterades. Vid dessa två möten presenterades fyra olika varianter av tänkbara forskningscirkel som också diskuterades och belystes ur olika perspektiv. Tanken med detta var att mötas kring de behov som fanns. Detta resulterade sedan i ett antal forskningscirkel. LiU har jobbat med en modell (modell 1) där tanken är att se på problem och utmaningar som finns i skolpraktiken utifrån skolans perspektiv. Detta blev sedan grunden för praktisk forskning där forskare och lärare ingick i gemensamma forskningsprojekt. Kau kom att genomföra en stor behovsinventering i regionen med skolchefer, rektorer och lärare.

Behoven analyserades och sammanställdes till ett antal prioriterade områden. Denna inventering utgjorde sedan underlag när val av forskningsprojekt gjordes. Även HH jobbade med behovsinventering för att identifiera relevanta forskningsområden.

En annan variant har också prövats vid LiU. Enskilda skolor/huvudmän har kunnat skicka in ansökningar (modell 2), initialt rörande satsningar mot övningsskolor men sedan öppnades möjligheten upp för fler alla skolor. Information om möjligheten spreds via bland annat skolchefs-nätverk. Ansvarig för ULF intog sedan en slags matchningsfunktion och bjöd in lämpliga forskare som kunde tänkas jobba med projekten.

Styrkan med en behovsmodell är att den har en god förankring hos skolorna. De forskargrupper som genomför projekten visar på ett stort engagemang och skolledare i de flesta kommuner har visat stort intresse för projekten, hävdar exempelvis ett lärosäte. Samtidigt finns det utmaningar, exempelvis är frågan vilka röster som blir hörda i dessa processer. Det finns också risker med att de föreslagna forskningsområdena blir spretiga. Det finns vidare utmaningar med att identifiera vilka forskare som ska få forskningsuppdragen. Projektet genererar mycket intressanta data, vilket i sig är positivt, men det kan också inom ramen för mindre projekt vara svårt att hantera och analysera dem.

Utlysningsmodellen

I en annan modell utlyses medel att söka för forskare. I denna modell används interna eller externa bedömare och det kan i olika grad involvera både skolpersonal och forskare i bedömningsarbetet. Vid bedömning har man utgått från kriterier där vetenskaplig kvalitet och relevans för skolan skulle värderas.

Fördelen med modellen är som redan nämnts att den internt på lärosäten upplevs som rättvis och rimlig, där alla forskare, inte bara några utvalda, får chansen att konkurrera om medel. En utmaning med utlysningsmodellen är att tydligt koppla det till skolornas behov. Även om man vid bedömningen av ansökningarna ska beakta relevansen kan det bli underordnat. Ytterligare en utmaning i de fall då en forskare ansöker om medel är kopplingen till skolorna, att finna skolor som är intresserade och har möjligheter att medverka kan vara svårt.

Det finns en annan utmaning med en ren utlysningsmodell, den riskerar att till sin karaktär ligga nära Vetenskapsrådets och Skolforskningsinstitutets utlysningar. Därmed riskerar man att missa ULF-projektets unika karaktär rörande att bygga infrastruktur för forskning i samverkan mellan lärosäten och huvudmän. Det har också från forskarnas sida lyfts kritik mot att själva ansökningarna kom att bli för omfattande, ”nästan som en VR-ansökan”, hävdade till exempel en forskare vid Kau i samband med ansökningsarbetet.

Erfarenheter av att sprida kunskap från projekten till olika parter

Att sprida kunskap och erfarenhet om praktisknära forskning kan också ses som en del av en mer övergripande modell som ytterst handlar om att relevansgöra forskning. I huvudsak har nodens lärosäten jobbat efter några olika sätt.

De digitala arenorna har varit en del i arbetet. Under de tre år försöksverksamheten pågått i regionen har LiU exempelvis byggt upp en hemsida (<https://liu.se/artikel/ulf>). Hemsidan innehåller i nuläget övergripande information om ULF, information om pågående projekt. Den innehåller också information om hur skolor kan söka projekt. Kau använder sig också av digitala fora, ett exempel är plattformen Pedagog Värmland som vänder sig till verksamma inom skolan. HH har den så kallade HH-webben där de sammanställt den övergripande information som funnits gällande syftet och målsättningarna med ULF. På hemsidan har uppdateringar gjorts löpande om exempelvis nya projekt.

Spridning har också skett via information från de medverkande deltagare i projekt, de har då blivit en slags kunskapsmäklare som delat med sig av erfarenhet inom olika arenor. Exempelvis har HV använts sig av detta tillvägagångssätt.

Artiklar, både vetenskapliga och mer professionskopplade, har också varit arenor som använts. Den vetenskapliga genren är för de flesta medverkande forskarna en naturlig del, men de mer professionsnära texterna är en ny arena för många, inte minst för lärare som medverkat i projektet. Här har tidskrifter som är tänkta att vara en mötesplats mellan forskare och skolvärlden kunnat användas, exempelvis Venue (<https://venue.ep.liu.se/>) som drivs av LiU.

Vidare har konferenser som vänder sig till lärare och forskare varit en självklar arena. Inom ramen för ett Kau-projekt har exempelvis lärarna också delat med sig av sin erfarenhet på konferenser. Men flera projekt har också presenterat sina resultat på vanliga vetenskapliga konferenser. En del av kunskapspridningen handlar om spridning av kunskap inom själva universiteten. Här har också självklara arenor som vetenskapliga seminarier använts, exempelvis har Kau återkommande haft presentationer på ett högre seminarium med inriktning mot pedagogik och skolutveckling. Spridning av erfarenheter har också gjorts via lärarutbildningsnämnd eller motsvarande. Vid HH har också kunskap som genererats genom ULF-projekten spridits via en framtagen lärarhandledning.

Samverkan inom noden

Som nämndes inledningsvis har en gemensam projektplan satt ramar för verksamheten. Projektplanen togs fram gemensamt av deltagarna i noden. I planen beskrevs nodens övergripande målsättningar, inriktningar på projekt och former för samverkan. En överenskommelse mellan lärosätena tecknades också.

Grunden för samarbete har varit återkommande möten i ULF-rådet för Karlstadsnoden. Vid dessa möten har respektive lärosätes arbete presenterats och diskuterats. Vid dessa möten har också rådgivande beslut tagits om fördelning av medel. I noden har möten mellan kompetenta och positiva kollegor blivit möjligt, dessa möten har också då kunnat fungera som ett bra stöd för lärosätenas arbete.

Mötena har varit en viktig del för Kau:s del gällande kunskapsuppbyggandet. Det har också varit en arena för spridning av egen erfarenhet. Via samverkan i noden har också publiceringskanaler som tidskriften Venue vid LiU blivit tillgängliga för samtliga lärosäten i noden.

Nod-samverkan har som nämnts vidare resulterat i att ett anslag (40 miljoner från Vetenskapsrådet) avseende forskarskolor med inriktning mot lärarutbildare, ULF och praktiktäna forskning beviljades för forskarskolan KÄKK. Ansökan togs fram i samverkan med tre av de fyra samverkande lärosätena. De i projektet ingående lärosätena har gemensamt organiserat forskarskolans hela arbete, vilket har inkluderat bland annat antagning av 10 doktorander, former för kvalitetsarbete, fyra gemensamma forskarkurser och återkommande internat. I denna process har den etablerade samverkan inom noden varit en förutsättning.

Några utvecklingsområden har redan nämnts, men vi ser också de långa ledtiderna som en utmaning. På ett generellt plan behöver beslutsmandatet prövas och man bör se över vilken typ av beslut som fattas av LUN respektive projektgrupperna.

Former för det fortsatta nodarbetet kommer att utvecklas när ULF går in det förlängda arbetet 2022 och framåt. Ansvarigt nod-lärosäte Kau jobbar med att fortsätta utveckla principer gällande transparens och kommunikation, vilket framförts som ett önskemål från samverkande partners.

Ett led i detta har varit att förtydliga och konkretisera den modell efter vilket medel fördelas. Under kommande period kommer dels ett basanslag delas ut till respektive lärosäte (80 procent), dels kommer en mindre del av anslaget (20 procent) fördelas efter de medverkande lärosätenas storlek och befolkningsunderlag i respektive lärosätes region. Just tydligheten gällande medelstildelning är också en viktig faktor i samverkan med huvudmän och skolor.

Bilagor

Bilaga 1. Projektplan

Bilaga 2. Överenskommelse

Bilaga 3. Projekt som beviljats medel hos respektive lärosäte

Bilaga 4. Ekonomisk översikt

Bilaga 5. Redovisning LiU

Bilaga 6. Redovisning Kau

Bilaga 7. Redovisning HH

Bilaga 8. Redovisning HV